

Den tyske Møntreform: Guldets Udvandring.

Efter L. Bamberger.

Aaret 1875 har ført os lykkeligt og vel igjennem vor Møntreform; ved Aarets Udgang kunde den betragtes som gennemført, idet ikke blot Udmøntningen af Guld var tilendebragt og al Skillemønten inddragen, men ogsaa vore tidligere Hovedmønter, Rigsdaleren med samt den halve Daler og Dobbeldaleren, for en stor Del ombyttede med Kronemønt, ligesom de gamle Rigsmøntsedler Dag for Dag mere vige Pladsen for de ny Kronemøntsedler*).

*) Indtil Udgangen af 1875 var der i Danmark udmøntet

af 2-Kr.-Stk.	1,425000 = 2,850000 Kr.	} 6,889532 Kr.
1- —	4,039532 = 4,039532 Kr.	
25-Øre-Stk.	8,138500 = 2,034625 -	} 3,070752 Kr. 80 Ø.
10- —	10,361278 = 1,036127 - 80 Ø.	
5- —	2,969625 = 148481 - 25 -	
2- —	10,884146 = 217682 - 92 -	
1- —	7,900464 = 79004 - 64 -	} 445168 Kr. 81 Ø.

Den oprindelig fastsatte Mængde af 1-Krone-Stykker og samtlige ringere Mønter er saaledes fuldt udmøntet; tildels var der endog først af Møntdirektøren (jfr. Nationaløkon. Tidsskr. 3 Bd. S. 122 ff.) fastsat et mindre Beløb, saaledes af 10-Ører 8 Mill. Stkr., af 2-Ører 6 Mill. Stkr. og af 1-Øre 2 Mill. Stkr. Udmøntningen af Guld var alt tilendebragt i Begyndelsen af 1874; der var da udmøntet c. 26³/₄ Mill. Kr., hvoraf 6 Mill. for Norge. Af de 73 Mill. Kr. i Sedler, der vare emitterede ved Udgangen af 1875, vare næsten de ³/₄ (54,19 Mill.) i Kronemønt, medens kun omtrent ¹/₄ (18,81 Mill.) endnu bestod af de gamle Rigsmøntsedler.

Den tyske Møntreform: Guldets Udvandring.

Efter L. Bamberger.

Aaret 1875 har ført os lykkeligt og vel igjennem vor Møntreform; ved Aarets Udgang kunde den betragtes som gennemført, idet ikke blot Udmøntningen af Guld var tilendebragt og al Skillemønten inddragen, men ogsaa vore tidligere Hovedmønter, Rigsdaleren med samt den halve Daler og Dobbeldaleren, for en stor Del ombyttede med Kronemønt, ligesom de gamle Rigsmøntsedler Dag for Dag mere vige Pladsen for de ny Kronemøntsedler*).

*) Indtil Udgangen af 1875 var der i Danmark udmøntet

af 2-Kr.-Stk.	1,425000 = 2,850000 Kr.	} 6,889532 Kr.
1- —	4,039532 = 4,039532 Kr.	
25-Øre-Stk.	8,138500 = 2,034625 -	} 3,070752 Kr. 80 Ø.
10- —	10,361278 = 1,036127 - 80 Ø.	
5- —	2,969625 = 148481 - 25 -	
2- —	10,884146 = 217682 - 92 -	
1- —	7,900464 = 79004 - 64 -	} 445168 Kr. 81 Ø.

Den oprindelig fastsatte Mængde af 1-Krone-Stykker og samtlige ringere Mønter er saaledes fuldt udmøntet; tildels var der endog først af Møntdirektøren (jfr. Nationaløkon. Tidsskr. 3 Bd. S. 122 ff.) fastsat et mindre Beløb, saaledes af 10-Ører 8 Mill. Stkr., af 2-Ører 6 Mill. Stkr. og af 1-Øre 2 Mill. Stkr. Udmøntningen af Guld var alt tilendebragt i Begyndelsen af 1874; der var da udmøntet c. 26³/₄ Mill. Kr., hvoraf 6 Mill. for Norge. Af de 73 Mill. Kr. i Sedler, der vare emitterede ved Udgangen af 1875, vare næsten de ³/₄ (54,19 Mill.) i Kronemønt, medens kun omtrent ¹/₄ (18,81 Mill.) endnu bestod af de gamle Rigsmøntsedler.

Vi kunne saaledes nu med en vis Følelse af Tryghed kaste Blikket omkring for at se, hvorledes de andre Stater, i hvilke en Møntreform staar paa Dagsordenen, ere stedte, og da navnlig for Tiden Tyskland er i Færd med at gjennebløbe de samme Stadier, vi alt have tilbagelagt, er det naturligt, at vi nu med en vis Interesse betragte dette Skuespil, og ikke mindre naturligt, at Mange netop ved at jevnføre al den Uro, Bevægelse og Tvivl om Op-gavens Gjennemførlighed, som den tyske Møntreform baade indadtil og udadtil har medført, med den rolige Sikkerhed, hvormed vore egne Operationer ere blevne gennemførte, ere tilbøjelige til at fælde en mindre gunstig Dom om de tyske Avtoriteter, i hvis Hænder denne Sag ligger, og vel endog til at tvivle meget om, hvorvidt Re-formen vil lykkes. I sidste Henseende er det navnlig de stærke Klager over, at de ny Guldmønter ikke ville fæste Bo i Tyskland, men udvandre ligesaa hurtigt, som de ere komne til Verden, der have vundet Gjenklang her og vistnok bragt Adskillige til at tro, at man endnu er langt længere fra Maalet, end man virkelig er — idet man navnlig let glemmer, at den tyske Møntreform kræver omtrent det tyvedobbelte Arbejde af vor egen og derfor selvfølgelig kræver en Del mere Tid end denne. I og for sig er der saaledes neppe nogen Grund til at undres over, at Tyskland, uagtet det havde besluttet sin Reform allerede, før vi begyndte at tænke paa vor, og dets ny Møntlov er halvandet Aar ældre end vor, endnu neppe er halvt færdig med Reformen paa det Tidspunkt, da vi næsten kunne betragte vor Reform som tilendebragt. I to Retninger er man endog ligesaa vidt som vi: al den egenlige Skilleløb er nu inddragen — ved Udgangen af Oktober 1875 allerede i et Beløb af 325 Millioner Mark

(c. 290 Mill. Kroner), og af de smaa Sedler, lydende paa mindre Beløb end 100 Mark, der alle ere bestemte til Inddragelse, var Cirkulationen alt ved Udgangen af Oktober nedbragt til 79 Mill. Mark (ved Udgangen af August s. A. cirkulerede endnu 170 Mill. og ved Udgangen af 1873 cirkulerede der alene i Sedler paa 10 Thaler og derunder c. 300 Mill. Mark, hvortil endnu komme 25-Thaler-Sedlerne). Det lader sig imidlertid neppe negte, at den vanskeligste Del af Opgaven endnu staar tilbage: Ombytningen af den egenlige Sølvvaluta med Guldmønt. Det gjøres endog fra forskjellig Side gjældende — saaledes bl. A. af den bekjendte Bankier Cernuschi i en Artikel i «Journal des Economistes» for Novbr. 1875 — at det ikke vil være muligt for Tyskland at blive af med sit Sølv, hvorfor det fra saadanne Sider hævdes, at Tyskland burde blive staaende ved en «Doppelwährung» ligesom det latinske Møntforbund. I Tyskland selv har en lignende Bekymring fundet ikke ringe Indgang, saa meget mere, som en stor Del af det ny Rige er temmelig uvil- lig stemt imod den hele Møntforandring, og navnlig har den notoriske, betydelige Udvandring af de ny Guldmønter, som har fundet Sted lige fra det Øjeblik, de sattes i Cir- kulation, hos den store Mængde temmelig almindelig fremkaldt den Overbevisning, at det er et Sisylfus-Arbejde, Regeringen har paataget sig, og at Guldets nu engang ikke vil blive i Tyskland, og at man kan vedblive at ud- mønte i det Uendelige, eftersom Guldets gaar ligesaa rask ud, som det kommer ind.

Det er nærmest for at modarbejde denne almindelige Tro, men tillige for overhovedet at forsvare den paa- begyndte Reform som nødvendig og uundgaaelig samt for at fremkalde Troen paa, at den derfor ogsaa baade

skal og vil lykkes, at Bamberger har udarbejdet et lille Skrift med den korte og fyndige Titel: «Reichsgold». Da Skriftet, der er udarbejdet i Oktober 1875, allerede foreligger i tredje Oplag, kan man slutte, at det har tildraget sig almindelig Opmærksomhed i Tyskland; og dette fortjener det ogsaa paa Grund af sin særdeles klare og anskuelige Fremstilling af de Spørgsmaal, hvorom det her drejer sig. Men ogsaa fra Indholdets Side fortjener Skriftet Opmærksomhed, og det ligesaa fuldt udenfor som i Tyskland, fordi det indeholder mange interessante Meddelelser om de evropæiske og særlig de tyske Pengeforhold og i det Hele udmærker sig ved det omfattende Blik, hvormed Situationen i dens Helhed betragtes. Da nu ogsaa her i Landet dette Spørgsmaal om Guldmønternes Udvandring har tildraget sig en Del Opmærksomhed, og man særlig i den første Tid med maaske lidt overdreven Ængstelighed har søgt at forebygge den og værne om deres Tilstedebliken, og da der tilmed blandt det store Publikum stundom høres mærkelige Formening om, at de andre og større Lande let kunde berøve os vore ny Guldmønter, naar de vilde, turde nogle Uddrag af det nævnte Skrift sikkert være paa sin Plads her. Idet vi derfor i det Følgende meddele et forkortet Uddrag af nogle af de Partier, der særlig tjene til at kaste Lys over det Standpunkt, hvorpaa den tyske Møntreform nu befinder sig, skulle vi navnlig dvæle ved de Afsnit, der omhandle Guldmønternes Udvandring. Dersom disse Uddrag maatte give Læserne Lyst til at gjøre sig bekendte med Skriftet i dets Helhed, tro vi at turde forsikre dem om, at de neppe ville fortryde at have gjort et saadant nærmere Bekjendtskab med Bogen.

Forf. tager selv sit Udgangspunkt fra de stærke

Klager over Guldmønternes Forsvinden. •Henimod Udgangen af 1874 udbredte sig for første Gang almindelig det Rygte, at betydelige Beløb af det ny udmøntede Rigs-guld vandrede til Udlandet, og snart hævede der sig en Spørgen, en Klagen, en Ængstelse eller vel endog en Triumferen over, hvad næsten Enhver mente at maatte anse for en skæbnesvanger Vending i den vigtige Reform. De, i hvis Hænder dennes Udførelse var lagt, vare i Begyndelsen tilbøjelige til at benegte ikke blot det Beret-tigede i at fortolke de foreliggende Kjendsgjæringer paa denne Maade, men ogsaa selve de paaberaabte Kjendsgjæringeres Rigtighed. Da nu imidlertid henimod Midten af 1875 Strømmen af det til Udlandet gaaende Guld blev stedse mægtigere og bredere, da der taltes ikke længer om Millioner, men om Hundreder af Millioner*), syntes den til selve den ubestridelige Kjendsgjærning knyttede uheldsvangre Udtydning at vinde Bekræftelse ved dens mere masseagtige Optræden. Reformens talrige Mod-standere jubilerede, dens Tilhængere syntes at ville mis-tvivle om den — og det Altsammen formedelst denne ene Kjendsgjærning. Det betragtedes som afgjort, ikke blot, at det var et betydeligt Onde, der var indtraadt, men tillige, at dette alene skyldtes de ny Møntlove. Det faldt ikke en Eneste af dem, der anklagede disse, ind at spørge, om da Udførsel af møntet Guld virkelig var noget

---

*) I en Korrespondance fra Tyskland til det engelske Ugeblad •Eco-nomist• berettes det allerede i Novbr. 1874, at der i Aarets Løb var gaaet ikke mindre end c. 500 Mill. Mark ud af Tysk-land, deraf alene fra Avgust til November c. 240 Mill. Derimod har Camphausen for nylig erklæret, at det hele Beløb af Guldmønter, som er blevet dels udført, dels indsmeltet, kun udgjør 30 Mill. Mark.

Nyt og om den aldrig var forekommet under den ældre Møntforfatning — og om den ikke ogsaa uden den ny Lovgivning kunde og vilde være indtraadt til samme Tidspunkt, som det nu skete.»

Forf. paaviser nu, at en Udstrømmen af Guld, aldeles bortset fra Møntforandringen, paa Grund af Handelsforholdene maatte være indtraadt paa det angivne Tidspunkt — saafremt der overhovedet var noget Guld at sende bort, samt at en saadan Bortstrømmen af Guld allerede længe før Møntreformen var et notorisk Faktum. «Der er i Følge officielle Kilder i de sidste hundrede Aar i det nuværende tyske Riges Lande bleven udmøntet i Alt 540 Mill. Mark i forskellige Guldmønter. Deraf have de forskellige Regeringer selv i Tidernes Løb igjen inddraget de $7\frac{1}{2}$ Mill., — men af de øvrige $532\frac{1}{2}$ Mill. var der, da man i 1873—74 indkaldte de ældre tyske Guldmønter, knap 100 Mill. tilbage. Hvor vare da de andre blevne af? De vare enten efter at være indsmeltede eller uden en saadan Indsmeltning vandrede til Udlandet. . . . En saadan Udvandring er altsaa langt fra noget Nyt — hele Forskjellen er den, at de Guldstykker, som før kaldtes Friedrichsdorer, Pistoler, Guldkroner, Dukater, Tigyldestykker osv., nu ere forvandlede til 20- og 10-Mark-Stykker. Vil Nogen maaske paastaa, at det er dette ny Navn eller de ny Mønters Præg eller Vægt alene, som driver dem ud af Landet? Lad os da for et Øjeblik tænke os, at der ingen Møntreform var indtraadt, og at Alt var blevet ved det Gamle — vilde vi i saa Fald ingen Guldmønter have udført i Aarene 1873 og 1874? Havde vi ikke gjort det, vilde det kun kunne have været af en af to Grunde: enten fordi vi ingen Guldmønter havde at ex-

portere, eller fordi det ikke vilde have svaret Regning at udføre dem, som vi havde.

«Guldmønter havde vi nu; det er allerede anført, at der i 1873—74 blev inddraget tyske Guldmønter til et Beløb af omtr. 100 Mill. Mark; disse vare saaledes sikkert nok tilstede. Endvidere er det bekjendt nok, at Guldmønter fra alle Lande i Flæng efter gammel Skik havde Borgerret i Tyskland og fandtes der allevegne. I de fjerneste Afkroge af Landet kunde man selv i Samhandelen med Bønderne betjene sig af alle tænkelige Guldmønter, lige fra amerikanske «Eagles» til russiske «Imperiales». Til dette allerede forhaanden værende Forraad af tyske og fremmede Guldmønter kom nu endvidere hele det Beløb, som den franske Krigsskadeserstatning tilførte os: i Følge officielle Angivelser blev hele det Beløb, som Frankrig betalte kontant i Guld, nemlig 273 Mill. Fres., ompræget til tysk Guldmønt (220 Mill. Mark). Anslaa vi nu de i Forvejen i Landets Indre cirkulerende fremmede Guldmønter blot til det Halve af den Mængde Napoleon's, der af vor Søhandel leveredes til Prægning, eller 75 Mill. Mark (— i Alt leverede Søhandelen nemlig 150 Mill. Mark i Napoleon's foruden 116 Mill. Mark i andre fremmede Guldmønter —), saa faa vi allerede her ved et samlet Beløb af 395 Mill. Mark, som Udførselen kunde bemægtige sig — og mere er der ganske sikkert ikke udført i ny Rigs-Guldmønt.

«Var det nu først ved Omprægning til tysk Guldmønt, at disse fremmede Guldstykker bleve skikkede til Udførsel? Om den største Del af dem, nemlig de franske Guldmønter, er lige det Modsatte sikkert nok; ja, vi vide endog, at der foruden Guldet flød 270 Millioner franske Sølvmonter bort, blot fordi de hørte hjemme i de Lande,

som trak vort Guld til sig. Og hvad der ellers fandtes af Guldmonter i Tyskland, var dels gode, fuldvægtige Monter, saasom Bremens Guld kroner og de amerikanske og russiske Guldmonter, dels i alt Fald ikke saa slidte Monter, at de ikke ved en saa høj Agio paa Guld skulde være blevet revne med af den bortgaaende Strøm. For saavidt der endelig var nogle Guldstykker, som paa Grund af Slid eller Beskjæring vare ubrugelige til Export, saa hævdede de kun deres Hjemstedsret paa deres Besidderses Bekostning, som vare nødsagede til at beholde dem, fordi de ikke længere virkelig besad deres paalydende Værdi. Vi se da allerede her den Sætning dukke frem, der er det egentlige Grundlag for Modstanden mod Møntreformen: en Mønt bliver desto sikrere i Landet, jo slettere den er. Den, som har en fuldvægtig Mønt i sin Besiddelse, kan bruge den ved Betalingen til Udlandet; men den, som har en afslidt eller beskaaren Mønt, kan kun blive af med den, dersom han finder en Landsmand, hvem han kan prakke den paa; thi Udlændingen bryder sig hverken om Møntens Navn eller Præg, men kun om dens Vægt. Daarlige Penge holde sig til Hjemmet — vil man derfor være sikker paa at beholde sine Penge i Landet, maa man kun forsyne dette med daarlige Penge. At bebrejde en Mønt, at den let gaar ud af Landet, er det Samme som at klage over, at den er fuldvægtig, som den skal være.»

Forf. viser nu dernæst, at naar Tysklands Handelsbalance først stillede sig saaledes, at det paa Grund af, at Indførselsværdien oversteg Udførselsværdien, maatte dække Forskjellen ved kontant Betaling, maatte Guldet, naar det overhovedet var tilstede, gaa bort fremfor Sølv, fordi man netop i Aarene 1873—74 allevegne enten gik

over til Guldfoden (som i Skandinavien) eller faktisk fastholdt denne ved (som Tilfældet var i det latinske Møntforbund og senere Holland) at begrænse den Mængde Sølv, der kunde begæres udmøntet, meget stærkt. «Ingen fremmed Stat vilde tilstede, at den tyske Debitor lod sine Sølvpenge ompræge i dens Møntværksteder for derefter at bruge dem til Betaling overfor dens Undersaatter og altsaa forøge Sølvcirculationen der i Landet. Vilde Tyskland altsaa overhovedet bruge sit Sølv til Betalinger i Udlandet, kunde det kun ske ved at bringe det paa Verdensmarkedet i Form af Barrer, som Metal, ikke som Mønt. Men nu var Prisen paa Sølv, udtrykt i Guld, allerede fra 1872 saa lav paa Verdensmarkedet, at man vilde opnaa et langt slettere Resultat ved at indsmelte tyske Sølvmonter og sælge Metallet for Guld i London end ved at udføre de forhaanden værende fremmede Guldmønter eller indsmelte og ompræge de tyske.» Hvad enten Møntreformen var kommen eller ikke, vilde man altsaa have udført Guld fremfor Sølv, i saa stort Omfang, som det var tilstede. Thi en Udførsel af ædelt Metal var bleven nødvendig paa Grund af Handelsforholdene, og den maatte da finde Sted i Guld paa Grund af Forholdene i de andre Lande.

Forf. godtgjør nu yderligere, at det ikke er den ved Møntreformen skabte Tilstand, der er Skyld i, at Tyskland har maattet afgive en Del af sit Guld til Frankrig, ved at paavise, at denne Tilstand i Øjeblikket nøjagtig er den samme som den, der for Tiden hersker i Frankrig. «Thi faktisk er den for Tiden i Tyskland gældende Møntforfatning, lige indtil den fulde «Reichsgoldwährung» (der endnu ikke er indtraadt i 1876) træder i Kraft, følgende: Af de gamle Møntbestemmelser gjælder endnu den, at

man kan betale en hvilken som helst Sum med de endnu ikke ud af Kurs satte Sølvmonter (Thalerne), hvoraf der ogsaa er en tilstrækkelig Mængde i Omløb til fuldkommen at tilfredsstille Omsætningens Behov. Derimod indrømmer Staten hverken sig selv eller Andre nogen Beføjelse til at forøge dette Beløb af Sølvmonter. Den Mulighed at forvandle Sølvbarrer til Thaler er afskaaren o: Sammenhængen imellem Metallet som Vare og Metalpengene er afbrudt. Sølvpengene ere saaledes blevne til en Mønt, der bruges i Kraft af dens Præg og Stempel, men ikke paa Grund af dens Metalindhold; de kunne saaledes have en anden (større) Værdi end det i dem indeholdte Sølv. Anderledes forholder det sig med Guldet; det tyske Rige er til enhver Tid beredt til at forvandle et hvilket som helst Beløb i Guldbarrer til Guldmønter. Omvendt maa den, som skal modtage en Betaling, finde sig i, at man giver ham de gamle Sølvmonter, og han har ingen Ret til at forlange Guld i Stedet*). I Frankrig forholder det sig nu ganske paa samme Maade; den Ret, som saavel de Private som Staten tidligere besade til at bringe Sølvbarrer til Mønten og lade dem udpræge til Mønter, er ophævet siden 1873. I Følge den Latinske Møntkonvention af Jan. 1874 har Frankrig forbundet sig til ikke at lade mere end 60 Mill. Frcs. om Aaret komme til Udmøntning i Sølvmønt, og idet Udmøntningen saaledes er begrænset til denne for Frankrig ringe Sum (hvoraf tilmed $\frac{2}{3}$ vare forud optagne af ældre Bestillinger), er der her slaaet en ligesaa solid Slaa for Sølvets fri Overgang til Sølvmønt som i Tyskland. Ligeledes er der

---

*) Som bekendt ere Forholdene her i Danmark for Tiden ganske de samme.

i Frankrig ligesaa fri Adgang til at faa Guld udmøntet som i Tyskland, og Værdiforholdet imellem de saaledes fremkommende Guldmønter og de i Omløb værende Sølv-mønter er netop det samme i Frankrig som i Tyskland: $15\frac{1}{2}:1$. Endelig er, for at gjøre Ligheden fuldstændig, Betalings-Modtagerens Ret begrænset hos Franskmændene ligesom hos os. Han har ikke Ret til at forlange Guld, han maa tage til Takke med Sølv eller, hvad der i sig selv er endnu mindre, men i det foreliggende Tilfælde kommer ud paa Et hermed, med Papirpenge.» Forf. paaviser nu nærmere, at den Forskjel, der er imellem Papirpenge med Tvangskurs og Sølv-mønter, hvis Mængde ikke kan forøges, er aldeles uvæsenlig, idet begge have det tilfælles, at det er Præget og ikke det Stof, hvoraf de ere gjorte, der bestemmer deres Værdi, og tilføjer derefter: «Vil man i Øvrigt befri Sammenligningen ogsaa for den lille Nuance, hvorved paa Grund af Forskjellen imellem disse to Betalingsmidler de tyske Pengeforhold adskille sig fra de franske, har man blot at sætte Belgien i Stedet for Frankrig. I Belgien findes ingen Tvangskurs paa Sedler, og Modtageren kan altsaa kræve Sølv, derimod ikke Guld, naar Sølv tilbydes; i Belgien er den fri Udprägning af Sølv ligeledes faktisk ophævet (efter Konventionen maa der i et Aar ikke udmøntes mere end 12 Mill. Fræs. i Sølv, men selv dette sker ikke). Der er saaledes en fuldstændig Lighed imellem de belgiske og de efter Møntreformen i Tyskland bestaaende Forhold — og alligevel vandrede som bekjendt en betydelig Del af vort Guld netop til Mønten i Bryssel.» Altsaa, slutter Forf., kan Grunden til vore Guldmønters Udvandring visse- lig ikke ligge i vor ny Møntforfatning, da det samme Fænomen paa den ene Side viste sig ogsaa inden dennes

Fremkomst og paa den anden Side ikke viser sig i Lande, der have ganske den samme Mønttilstand, som Tyskland i Øjeblikket har.

Forf. gaar nu over til at paavise, at «Evnens til at kunne udvandre er Grundbetingelsen for enhver god Mønt.» Vi gjengive dette Afsnit i dets Helhed, da det her Anførte ligesaa fuldt har sin Anvendelse paa danske som paa tyske Forhold.

«Vi have allerede antydet, hvilke Tilstande der maa træffe sammen, for at møntet Guld skal gaa fra ét Land til et andet. Det ene Lands Gældsforpligtelser til det andet maa træffe saaledes sammen med Prisforholdene, at et vist Gældsbeløb fordelagtigere betales med kontante Penge end med Varer. En stiltiende Forudsætning herfor er det imidlertid, at Mønterne have en saadan Beskaffenhed, at de egne sig til en saadan Overgang fra ét Land til et andet.

«Forudsat, at det var et Onde, at Penge gaa til Udlandet, og at det derfor var Regeringens Pligt at skride ind herimod, saa kunde det formentlige Onde kun angribes fra en af de to Sider, som det ovennævnte Forhold frembyder. Enten maatte man forbyde, at der blev indført Varer fra Udlandet — i det Mindste ud over et vist Beløb — eller ogsaa maatte man forhindre, at Landet gav sine Penge en saadan Beskaffenhed, at de kunde bruges til Betalinger i Udlandet.

«Det Første, at begrænse Vareindførselen ved Toldpaalæg, bliver nu ogsaa fra Tid til anden foreslaaet i Tyskland. Men Ingen vover dog mere at anføre den Grund for dette Forslag, som tidligere paaberaabtes derfor: at man nemlig maa udelukke de fremmede Varer, for at de rede Penge ikke skulle gaa til Udlandet. De

som begjære et Monopol for bedre at kunne afsætte deres Varer paa deres Medborgeres Bekostning, opsøge mindre taabelige Paaskud herfor, og for den Theori, som engang forbød al Kaffedrikken, fordi den betaltes med klingende Penge til Udlandet, synes vi dog foreløbig at skulle forskaanes. Men det er dog kun tilsyneladende, at vi ere komne ud over disse de tidligere Aarhundreders Fordomme; den, der vil gaa til Bunds i Sagerne, vil ikke kunne skjule for sig selv, at de formentlig overvundne Taabeligheder endnu hvert Øjeblik kunne blive serverede i en ny Skikkelse. Hele Skraalet over Udførselen af vort Guld er ikke Andet end et Foster af hin gamle Vildfarelse, i Følge hvilken det gjaldt for Statsvisdom at foreskrive Handelen bestemte Veje for sin Indførsel saavel som for sin Afsætning. Det kommer jo dog nemlig ud paa Et, om jeg forbyder Kjøbmanden at købe Varer i Udlandet, eller om jeg giver en Møntforfatning, som forhindrer ham fra at betale Udlændingen med de Penge, han modtager ved Afsætningen af sine Varer. Thi skal han kunne købe i Udlandet, saa maa han ogsaa kunne paadrage sig en Gæld til Udlandet; og kontraherer han en Gæld, saa maa han kunne betale den. At ville have et Pengesystem, der ikke kan bruges til at betale Gæld til Udlandet med, er derfor aldeles ikke Andet end at stræbe henimod et Beskyttelses- og Forbudssystem af den groveste Art. Erfaringen viser da ogsaa, at de Stater, hvis Pengevæsen er geraadet i Forfald, dermed yde dem af deres Undersaatter, der drage Fordel af en kunstig Beskyttelse af deres industrielle Virksomhed, en højst velkommen Tjeneste. Beskyttelse og Papirpenge gaa overalt Haand i Haand, og disse sidste ere tilstrækkelige til at erstatte hin. Det er ogsaa bekjendt nok, at baade i

Østrig og i Italien en betydelig Del af de store Fabrikanter ivrigt forsvare Papirpengene, fordi de forhindre Pengeomsætninger imellem deres Land og Udlandet og derved afskjære Handelen fra en fri Benyttelse af de fordelagtigste Markeder.

«At et Folk skal begrænse sig til sit eget Landomraade for at faa sine Fornødenheder tilfredsstillede, vover nutildags Ingen mere at paastaa. Allerede den Tanke at ville afstikke en Verden, der henter sine uundværligste Nærings- og Beklædningsstoffer, Korn, Uld og Bomuld, fra det yderste Østen og Vesten, et bestemt Handelsomraade, er ufattelig; den vilde betage alle de verdensomspændende og verdensgjennemløbende Samfærseismidler, hvori Nutiden sætter sin Stolthed, al Mening. Selv Theorien om Beskyttelsestold skjuler sig, hvor den drister sig til at komme frem, bag det udtrykkelige Foregivende kun at ville have forbigaaende Indretninger for at opdrage visse Industrigrene. Verdenshandelen selv, den alsidige Udvexling af Produkter imellem alle Lande, i det Hele og Store vover Ingen at træde aabent op imod, og ethvert Forsøg herpaa vilde blive udlélt som et fuldstændigt Vanvid.

«Men hvo der vil have en Verdenshandel, maa ogsaa ville have en Verdensmønt. Hvo der vil, at Kjøbmanden skal kunne kjøbe i alle Verdensdele, maa ogsaa ville, at han skal kunne betale overalt. Den nødvendige Følgeslutning er da den, at han maa ville forsyne sit Land med en Møntsort, som overalt kan bruges med Lethed.

«Men af hvilken Art maa nu denne Møntsort være? Aabenbart af den Art, som lettest gaar til Udlandet. Kun den Mønt, som med den ringeste Bekostning kan sendes

alle Steder hen, hvor der er Noget at købe, fyldestgjør Verdensomsætningens Behov. Idealet for en Industri- og Handelsstat er altsaa at have den mest bevægelige Mønt, og den mest bevægelige er den, der er skattet ligesaa højt ude som hjemme; og hvilken anden Egenskab kunde give den denne Art af Bevægelighed end netop den at være den bedste, den mest attraaede, den kostbareste i Verden? At ville have en brugbar, en god, en bevægelig, en ligesaa vel hinsides Grænsen som paa denne Side af Grænsen efterspurgt Mønt — hvad der Altsammen kommer ud paa Et — og til samme Tid en, der ikke under visse Svingninger i Handelsbalancen gaar ud af Landet — det er det Samme som at ville have en Ild, der ikke brænder, eller en Flod, der ikke flyder.

«Men saa forunderligt forvirrede ere Folks Tanker om disse Ting endnu bestandig, at de samme Folk, som dengang, da der raadsloges om vor Møntlov, begejstrede traadte i Skranken for et Verdens-Møntsystem, eller som forlangte, at vi skulde slutte os til det franske System som det, der havde den største Udbredelse i Verden, — at disse samme Folk bleve højst betænkelige, da de erfarede, at vore Guldstykker gik over Grænsen. Hvad tænkte de da paa, da de fandt det saa herligt, om der kun bestod ét Møntsystem for den hele Verden? Ja, at de fleste Mennesker, som ansaa en Verdensmønt for at være deres Hjertensønske, aldeles ikke derved tænkte paa en saadan Verdensmønts sande Bestemmelse, nemlig paa dens Opgave: at gaa fra Land til Land — det beviser den Rædsel, der udbredte sig i de samme Personers Rækker, da det hed: «Der er bleven sendt tyske Guldmonter til Bryssel!» De ville have en Verdensmønt — og naar saa deres egne Mønter komme den eneste til

Grund for en saadan liggende Idé saa nær, at de gaa blot 30 Mil over Grænsen, saa tabe de al Fatning!»

Efter at Forf. nu i nær Tilslutning til de sidste Bemærkninger i flere Afsnit har drøftet Spørgsmaalet om Muligheden af en international Mønténhed, en Verdensmønt, og derved leveret et længere Forsvar for det nationale Princip, hvorefter den tyske Møntreform — rigtig nok kun fra et specifikt nordtysk Standpunkt — blev gennemført, samtidig med, at han bævder den absolute Nødvendighed af kun at have ét Møntmetal saavel som af, at man overalt har det samme Møntmetal, optager han atter Traaden i sin Udvikling med den Bemærkning, at et saadant Fællesskab i Møntmaterialet vilde være til ingen Nytte, naar man blot havde den fysiske Mulighed for at forvandle ét Lands Mønt til et andet Lands, men ikke tillige havde lovlig Adgang til at foretage denne Forvandling. «Om man ogsaa leverer Betaling fra et Land til et andet ved at udføre en vis Mængde Metal efter Vægt, saa bestaar dog i Virkeligheden den sidste Akt af Betalingen deri, at man lægger et vist Antal bestemte Mønter paa Bordet og det ikke sine egne, for Modtageren fremmede, Mønter, men de paa Stedet selv gjældende Mønter. Statsmagten maa i Henhold til Loven paatrykke Metallet sit Stempel, for at dette kan forrette sin Tjeneste: at gjøre den ellers ved enhver Betaling nødvendige Undersøgelse af Metallets virkelige indre Værdi overflødig. Den Vandrefrihed, som Metallet maa have, maa derfor være forbunden med en Adgang for Besidderne til strax at skaffe det bortgaaende Metal Borgerret paa det Sted, hvor det kommer hen — eller med andre Ord: Frihed til at forlange Metallet udmøntet. Thi hvad kan det nytte, at min og min Kreditors Mønt kun ere

forskjellige i Henseende til Form, Vægt og Præg, naar han er henvist til kun at modtage Betaling i sit eget Lands Mønt og dettes Love forbyde mig at lade mit Møntmetal ompræge til denne Form?

«Enhver Stat, der vil anerkjende den Grundsætning, at Penge skulle være brugelige som Betalingsmiddel ikke blot i Indlandet, men ogsaa i Udlandet, — og kun under denne Betingelse kunne de opfylde selv blot deres Bestemmelse indadtil —, enhver saadan Stat maa altsaa ogsaa for sit Vedkommende indrette sig paa, at alt med dens eget Møntmetal fuldkomment lige Metal i dens Møntværksteder kan blive omformet til Landets egne Mønter. At opstille Hindringer herfor er i Virkeligheden den samme Fejl som at forbyde, at Landets egne Mønter udføres eller indsmeltes — kun at Fejlen i sidste Tilfælde gaar i modsat Retning. Kun i ét Punkt adskille disse to Bevægelser sig fra hverandre. Medens man nemlig ikke med Virkning kan forhindre Indsmeltningen og Udførelsen, er Udmøntning uden Lovgivningsmagts udtrykkelige Indvilgelse umulig. Møntværkstederne maa efter Sagens Natur staa under Statens Kontrol. Medens der altsaa ikke behøves udtrykkeligt Samtykke fra Statens Side for at kunne sende de indenlandske Mønter til Udlandet, er dette uundværligt for at kunne drage Udlandets Penge til Indlandet, det vil sige til at omdanne det modtagne Metal, Udlandets indsmeltede Mønter, til indenlandske.

«Denne fri Udmøntningsret, ogsaa kaldet de Privates Prægningsret,*) var under Forhandlingerne i den tyske

---

*) For Danmarks Vedkommende hjemlet ved Møntloven af 23de Maj 1873 § 11, anden Passus: •Der skal aabnes Adgang for Enhver

Rigsdag Gjenstand for lang, gjentagen og heftig Debat. De af Rigsregeringen udarbejdede Lovforslag indeholdt Intet derom. Det gjaldt da om at faa den sat ind deri og det saaledes, at den ikke forblev et dødt Bogstav . . . Det lykkedes Folkeforsamlingens energiske Overbevisning om Nødvendigheden heraf at fastslaa den fri Udmøntningsret som Slutstenen paa Møntloven. Fuldt og virksomt blev den endelig bragt til Gyldighed ved Art. 14 i Rigsbankloven («Rigsbanken er forpligtet til at ombytte Barreguld mod Sedler til den faste Sats af 1392 Mark for et Pund Guld» *). De forskjellige Stater have gennemført denne Grundsætning paa forskjellig Maade, men det vilde føre for vidt at beskrive disse Forskjelligheder nærmere i det Enkelte; kun det Ene maa fastholdes som Hovedprincip: med jo ringere Tab Omdannelsen af én Møntsort til en anden kan foregaa, desto mere nærmer Pengevæsenet sig sit Maal.»

Forf. paaviser nu, hvorledes netop denne dobbelte Mulighed af paa den ene Side at kunne sende Landets egne Mønter til Udlandet som Betalingsmiddel, og paa den anden Side at kunne omdanne det fra Udlandet i Betaling modtagne Metal (Mønter eller Barrer) til Landets

---

til at erholde Hovedmønter (o: Guldmønt) udmøntede for indleveret Guld imod Erlæggelsen af $\frac{1}{4}$ pCt. af det udmøntede Gulds Værdi for Møntning af 20-Kroner, $\frac{1}{3}$ pCt. for Møntning af 10-Kroner.*

* Af et Pund Guld udmøntes 1395 Mark; de manglende 3 Mark repræsentere Prægningsomkostningerne. — For Danmarks Vedkommende er en tilsvarende Bestemmelse given ved Kundgj. af 20de December 1873 § 5: «Banken skal være forpligtet til at afkjøbe Enhver, der maatte ønske det, sine Guldbarrer til en Pris af 2480 Kroner for Kilogr. f. G. efter Fradrag af $\frac{1}{4}$ pCt. (3,1 Kr. pr. Pund) i Møntningsomkostninger.»

egen Mønt, afgiver Prøvestenen for, om Landets Penge-tilstand er sund og god eller ej, og at derfor den ved Møntreformen fulgte Anerkjendelse og Virkeliggjørelse af denne dobbelte Mulighed har ladet den i Tyskland før Møntreformen herskende usunde Tilsand træde klart for Dagen. Møntreformen har saaledes kun afsløret det alt for Haanden værende Onde, derimod paa ingen Maade selv skabt det. Desuagtet anklager man Møntreformen for at være Skyld i Ulykken, «ganske ligesom Pøbelen slaar Bagerne ihjel, fordi de paa Grund af Dyrtiden sætte Prisen paa Brød op.» «Saa længe vor tyske Møntforfatning ved sin egen indre Udarten gik et stille, ustandseligt Forfald imøde, rørte Folke- og Friheds-Kvaksalverne sig ikke. Først fra det Øjeblik, da vi begyndte at vende tilbage til en bedre Tilstand, idet vi ved Hjælp af Guld-foden paany bragte Liv i vor Pengeorganisme og derfor ogsaa gjorde den modtagelig for Forstyrrelser, begyndte de at skraale og anklage den heldbringende Reaktion, istedetfor at erkjende Aarsagen til Ondet.

«Allerede før Udbrudet af den franske Krig vare Tysklands Vexelkurser blevne lige saa ugunstige som de vare i den første Halvdel af 1875, det vil sige: Mangelen af Fordringer paa Udlandet, der kunde bruges til Dækning af vor Gjæld (en ugunstig Handelsbalance), i Forbindelse med Vanskelighed ved at forskaffe sig et til kontant Betaling i Udlandet skikket Møntstof (hvilket er enstydigt med en Værdiforringelse af de indenlandske Mønter), havde bragt de tyske Handelspladsers Vexelkurs paa Udlandet betydeligt op over Parikurs, ja endog højere end Parikurs med Tillæg af Omkostninger ved Forsendelsen og Omprægningen af Metallet. Men Ingen

foruroligedes herved.*) Den store Mængde skjænkede dengang aldeles ikke disse Forhold nogen Opmærksomhed, fordi der ikke foregik Noget, som rent udvortes faldt i Øjnene, saasom Guldudførsel. Selv Forretningsverdenen gjorde sig ikke den indre Betydning af det Phænomen klar, hvis ydre Fremkomst den ikke kunde undlade at konstatere. Da Vexlerne paa Udlandet steg bestandig højere og stedse mindre gjorde Mine til at ville vende tilbage til deres tidligere mangeaarige og normale Standpunkt, undrede vel En og Anden sig over denne ejendommelige Vending i Forholdene. Men det faldt Ingen ind at betragte den som noget Definitivt og derfor som et Symptom paa en indre, organisk Fejl ved vor Pengeforfatning. I de allersagkyndigste Forretningskredse var det en notorisk fremherskende Anskuelse, at der inden kortere eller længere Tid igjen maatte indtræde et Omslag til de tidligere Forhold, da de tyske Vexler paa Udlandet stadig holdt sig nærved pari og ikke sjældent stode under pari. Denne Opfattelse stemmede ganske med den Rutine-Aand, der ifølge Sagens Natur karakteriserer Led-

---

*) I en vedføjet Tabel over Berlins Vexelkurser paa London og Paris viser Forf., at de tyske Vexler paa Udlandet i de sidste halvandet Aar før Krigen (fra Jan. 1869 til Maj 1870) uden Afbrydelse stode over pari og til sine Tider endog højere end den højeste Notering, der har fundet Sted siden Krigen og Møntreformen. Parikurs paa London er 20. 43 (∴ 20 Mark 43 Pf. for 1 Lstr.), paa Paris 80. 96 (∴ 80 Mark 96 Pf. for 100 Frcs.); den højeste Notering efter Møntreformen henholdsvis (10de Juni og 1ste Maj 1875) 20. 65 og 81. 85, medens de, omsatte fra Thaler til Mark, henholdsvis i Maj og i August 1869 vare 20. 71 $\frac{1}{4}$, og 82. 08. Dette Bevis for, at den nye Møntforfatning ingen Skyld har i de saaledes spændte Forhold, er slaaende. Men endnu mere slaaende er den Kjendsgjæring, at Ingen dengang gjorde sig den ringeste Bekymring over de unaturlige Forhold!

elsen af de daglige Forretninger. Efter Stigning følger Faldet og omvendt — det lærer den Iagttagelse, der bliver staaende ved Tingenes Overflade, og det siger man sig derfor strax ved den første Iagttagelse af en Forandring i Barometerstanden, ogsaa i Vexelforholdenes Barometerstand. Forretningsfolk uddanne sig paa Grund af deres Erfaring en Methode, som gjør Læren om den uundgaaelige Lov om afvexlende Ebbe og Flod, der hersker paa alle Livsomraader, til Rettesnor for deres Fremgangsmaade.»

Idet Forf. af disse sidste Sætninger tager Anledning til at dvæle nærmere ved Spekulationens Natur og forskjellige Arter, vender han atter tilbage til sin afbrudte Udvikling med det Spørgsmaal: «Hvorledes kom vi til at tale om Spekulationen og til at fordybe os i Betragtningen af den?» og fortsætter da: «Ganske simpelt fordi vi vare i Færd med at minde om, at Spekulationen i Tyskland allerede før Krigen havde kastet sig over de udenlandske Vexler, og dette er os et ubedrageligt Tegn paa, at vore indre Pengeforhold allerede vare syge indtil Marven. Thi Vexelkursen er intet Andet end det af Handelsbalancen paavirkede Udtryk for vore Penges indre Værdi sammenlignet med andre Landes. Men der gives Intet, mod hvis Bestemmelse det strider saa meget at blive Gjenstand for Spekulation, som Penge. Deres Bestemmelse, at være den almindelige og varige Maalestok for alle Tings Bytteværdi, ophæves netop ved de stærke Svingninger fra Moment til Moment og fra Sted til Sted, som er Forudsætningen for al Spekulation. Den tyske Møntreform havde netop ved at gaa over til den udelukkende Guldfod det Maal for Øje at udelukke Muligheden af Spekulationen ved at vælge det uforanderligste af alle tænkelige

Møntmaterialier — og at afskaffe den Tilstand, der tjener til Næring for Spekulationen i Penge.

«De tyske Forretningsmænd henfaldt i Slutningen af Tres'erne til den Forestilling, at Stigningen af Vexelkurserne paa England og Frankrig var et forbigaaende Fænomen. Og ikke de alene bevægede sig indenfor den sædvansmæssige Tænkens Skranker. Deres Forretningsvenner kom dem imøde paa Halvvejen. Thi det er jo netop Forskjellen imellem den erfaringsmæssige Fremgangsmaade og den methodiske Tænkning, at man simpelt hen kurerer efter nogle faststaaende Symptomer uden at trænge ind i de særdeles Aarsager til Sygdommen. Her gjaldt det om at skjelne imellem, om det kun var en forbigaaende Strømning eller indre Tilbagegang, der laa til Grund for de tyske Penges synkende Værdi. Baade Ind- og Udlandets Bankiers troede uden nærmere Overvejelse paa det Første. De fandt sig da ogsaa foranledigede til paa de nærværende Forhold at bygge en Spekulation, som Fremtiden skulde retfærdiggjøre. Var deres Forudsætning rigtig, saa forelaa et af de Tilfælde, hvor Spekulationen er vel anbragt og derfor tjener et højere Øjemed. Udførelsen bestod deri, at de trak Vexler paa Udlandet, uden at der laa virkelige Fordringer til Grund for disse. Den egenlige Vexel er, som man véd, det Redskab, hvorved man inddrager sine i forudgaaede Handelsforhold begrundede Fordringer. Men den kan ogsaa bruges, hvor Fordringen kun har sin Grund i Indrømmelsen af en Kredit, der berettiger Trassenten til at trække en saadan Vexel paa Laangiveren. Istedetfor en forudgaaende Betaling med Varer, træder da et Løfte om en fremtidig Tilbagebetaling. Saadanne Vexler, der spille en stor Rolle i Landenes indre Samhandel, ere vel ikke egenlige Vare-

vexler, men dog heller ikke Spekulationsvexler. De have deres Grund ikke i det blotte Haab om en Forandring af Vexelkurserne, men i en ligefrem Laaneforretning. I nærværende Tilfælde drejede det sig derimod om Vexler, hvis Trækning grundede sig blot paa Forventningen om et Omslag i Balancen, hvorved den Udligning af Kurserne kunde indtræde, der er Betingelsen for en gennemsnitlig Parikurs. Saaledes imødekom Bankierhusene Varehandelens Krav paa Vexler til Betaling af de modtagne Varer i Frankrig, England eller Belgien med Tilbud af fingerede Fordringer paa Frankrig og England . . .

«Det traf sig herved saaledes, at Spekulationsdriften traf sammen med en anden Retning i den tyske Pengeforretning, og at begge gjensidig begunstigede hinanden. For en halv Snes Aar siden var det endnu mere Skik og Brug i Tyskland at drive Forretninger ved fiktive Kapitaler, end det nu er Tilfældet, og for tyve Aar siden endnu mere end for ti Aar siden. Tusinder af Kjøbmænd og Industridrivende arbejdede med en Driftskapital, hvoraf knap det Halve eller Fjerdedelen var virkelig Kapital. Resten tilvejebragtes ved Benyttelse af Krediten i Form af Ryttervexler, det vil sige saadanne, som ikke vare bestemte til at indfries ved Forfaldstid, men til at fornyes i det Uendelige. De dannede en Bestanddel af det hele usolide Forretningssystem, hvoraf vore Papirspenge og Banksedler vare en anden Bestanddel. I Sachsen erstattede, efter hvad der nu almindelig erkjendes, Papirspengene Vexelrytteriet. Regeringen blev derved ligesom en Svindel-Bankier for den til Kapitaler trængende Industri. Disse opdigtede Driftskapitaler bleve ikke blot tilvejebragte i Form af Vexler, trukne fra tyske Industristæder paa tyske Handelsstæder — Frankfurt, Hamburg, Berlin med

flere — men ogsaa i Vexler, trukne paa udenlandske Vexelpladser. Enten lagde Kjøbmændene selv eller ogsaa de talrige tyske Bankierhuse, der særlig drev denne Forretning, Beslag paa Udlandets Kredit, som de realiserede ved at trække Vexler paa Udlandet, ikke paa Basis af leverede Varer, men paa Basis af tilstaaede Laan. Da nu Tilskyndelsen til at trække Vexler paa Borg fik ny Næring i Tillokkelsen ved at trække Vexler paa Spekulation, traadte der en akut Sygdom til den for Haanden værende kroniske, og begge forværrede gjensidig hinanden. Men vel at mærke: hvad der for den dybere gaaende Betragtning var Symptom paa et forværret Onde, det forekom den overfladiske Betragter kun som en glædelig Vending i Tingene. Havde man før trukket af bar Nødvendighed, saa trak man nu paa Grund af Udsigten til at vinde derved. Ethvert Vexelrytteri paa Udlandet indeholder allerede i sig nødvendigvis en Vexelspekulation, og omvendt indeholder enhver Vexelspekulation en Kreditforretning. I Praxis kommer det ud paa Et, det er kun Motiverne til deres Fremkomst, der ere forskellige. Kjenderens Øje kan vel se paa en Vexel, om den er trukket for at indkassere en virkelig Varefordring eller ej; men det er umuligt at skjelne imellem, om den, der har trukket den, har gjort det i den Hensigt at skaffe sig Penge tillaans paa nogen Tid eller for senere at dække den med høj Opgjæld solgte Vexel ved en anden, som kan kjøbes langt billigere, og saaledes tjene Differensen . . .

«I hvilket Omfang en saadan indre forud for en Katastrofe gaaende snigende Tæring var udviklet hos os, er det ikke her Stedet at undersøge. Det er nok at fastholde den dobbelte Kjendsgjerning, at tyske Forretningsfolk allerede i mange Aar benyttede Kredit i Form af

Vexler trukne paa Frankrig og England som Driftskapital, og at de høje Vexelkurser paa disse Lande i de sidste Aar før Krigen med Frankrig ligefrem havde opmuntret og forøget disse Operationer, navnlig i Retningen paa Frankrig. Vexlerne bleve, da det forandrede Omslag ikke indtraadte ved den første Udløbstermin, fornyede. Fingerede Fordringer og Spekulationer paa en bedre Vending gav saaledes for en Tid en Handelsomsætning, der faktisk savnede Fordringer paa Udlandet, som kunde bringes til Kompensation imod dens Gjæld til Udlandet, de fornødne Dækningsmidler.

«Jo mere man fordyber Blikket i de tyske Forholds Udvikling før og efter Krigen, desto mere aabenbarer sig den indre Sammenhæng imellem Nationens Livsforhold, saaledes som Krigen forefandt dem og hvoraf den har udfriet os. Hvo der vil gjøre sig Regnskab for de tyske Forbundstaters Pengeforfatning før 1870, vil komme til det Resultat, at en økonomisk Katastrofe af helt anden Art end den nyligt overstaaede langsomt forberedtes. Den uforsvarlige Uvidenhed i økonomiske Forhold, som er alle kun i Formen selvstændige Smaaregeringer medfødt, havde flere Steder ladet sig misbruge til alle de Excesser, som karakterisere det mest usolide Kreditsystem. Der bragtes Koncessioner til Udstedelsen af Papirspenge og Penge-Fabriker til Verden, ganske med de samme Tanker, hvormed man opretter Spillebanker i Monaco eller Saxon. At Penge betyde Metal, havde man næsten glemt. Store og Smaa havde levet sig ind i den Forestilling, at rede Penge og kontant Formue var en rén Luxus. At arbejde med fiktive Værditegn og laant Kapital blev det Normale. Der behøvedes ikke engang en overordenlig stor Katastrofe, hvor det gjælder om at bekjende Kulør

o: at betale med klingende Mønt, for at bringe os ned til de østrigske Papirspenge-Forhold. Den lykkelig førte Krig har ved Siden af saa meget Andet ogsaa forskaffet os, hvad vi behøvede til at omdanne vort hele Penge- og Kreditvæsen paa en heldbringende Maade. Den skabte Rigets højere politiske Livsform, der opfordrede til en mere omfattende og storslaaet Indtrængen i vor hjemlige Økonomi, og skabte tillige den lovgivende Myndighed, som var nødvendig for en faktisk Anvendelse af den herved vundne Indsigt. Den skaffede os tilmed de materielle Forudsætninger, der behøvedes til at lette den vanskelige og store Reform — ja, maaske til at gjøre den mulig.

Faa Dage efter Slaget ved Sedan fik under et Møde i Elsas den Tanke første Gang Udtryk, at en gunstig Fred ogsaa med Raskhed maatte benyttes til at give den tyske Møntforfatning et nationalt Grundlag. Der var herved ikke tænkt paa den umiddelbare Tilvejebringelse af Guldet ved Hjælp af Krigsskadeserstatningen, men paa at vende Forholdene saaledes, at Tyskland for en Tidlang blev Udlandets Kreditor og at dets Vexelkurser paa Udlandet kunde trykkes ned i den Grad, at der ingen Grund var til at frygte for en Udførsel af de nye Mønter, der skulde skabes, saalænge den vanskelige Overgangsperiode varede. Vigtigheden af at tilvejebringe en saadan forbigaaende Konstellation blev imidlertid undervurderet, og den Varighed, den vilde faa, overvurderet.

Krigslykken var saaledes kommen Spekulationen til Hjælp og havde skaffet den den lave Vexelkurs paa Udlandet, som den ellers forgjæves vilde have ventet paa. Fordringen paa de fem Milliarder leverede det fornødne Materiale til at betale den internationale Gjæld, til hvis Betaling vi ellers hverken havde Kompensationsfordringer

eller rede Penge. Men dette for Spekulanterne saa heldige Omslag bevirkede naturligvis, at de ikke bleve var, paa hvilken Vej de alt vare gaaede saa langt et Stykke frem. Ja, den naturlige Bevægelse, som nu blev fremkaldt derved, at Tyskland, der hidtil havde været Skyldner, nu blev Udlandets Kreditor for hele fem Milliarder, der skulde betales i kort Tid, blev endog paany forstærket ved Spekulationen. Denne anslog nemlig den Indflydelse, som saavel Milliardgjælden som Tvangskursen maatte øve paa de franske Vexelkurser, langt højere, end det ifølge den senere Erfaring var berettiget. Efter at begge Momenters kombinerede Virken var bleven absorberet i langt kortere Tid, end vel Nogen dengang havde forestillet sig, selv ikke den mest skeptiske Tysker eller den mest sangvinske Franskmand, indtraadte den gamle Tids Strømninger og Forhold i deres Ret. Mere ifølge Forventningerne om et Omslag end ifølge selve de faktiske Forhold sank Vexelkursen paa Paris i Berlin umiddelbart efter Fredsslutningen for en kort Tid til 78 for kort Sigt, altsaa næsten 4 pCt. under pari. Hertil bidrog Spekulationen aabenbart væsenlig, idet den atter anticiperede Salget af Franks. I 1872 hævede Kursen sig allerede igjen til $80\frac{3}{4}$ 0: næsten pari, gik derpaa paa det Tidspunkt, da de største Udbetalinger af Krigserstatningen gik for sig, tilbage til $79\frac{3}{4}$, for efter disse Udbetalinger snart endogsaa at hæve sig til $81\frac{3}{4}$ 0: 1 pCt. over pari, skjønt dog ikke saa højt, som den havde været allerede i Avgust 1869, det vil sige et Aar før Krigen og før enhver Tanke om Møntreformen. Saaledes lader Alt, hvad vi paa dette Omraade have oplevet, sig sammenfatte i Følgende:

Tysklands ugunstige Penge- og Vexelforhold til Ud-

landet bleve for en Tid af tre til fire Aar afbrudte ved Krigsresultaternes overordenlige, i modsat Retning gaaende, Indflydelse, for derefter paany at træde frem og det endog med forstærket Magt. Den Tjeneste, som vor tidligere Møntorden eller rettere Mønt-Uorden derved havde gjort os, havde ikke bestaaet deri, at den forvarede os imod dette Misforhold, men kun deri, at den gjorde os ufølsomme derfor. Den vigtige Opgave, som var forbeholdt vor store Reform og som det lykkedes den at opfylde endog allerede endnu før den halvvejs var kommen til Udførelse, beroede derpaa, at den aabnede Øjnene paa os, at den som et Advarselssignal forkyndte os vore Om-løbsmidlers Afvigelse fra den rette Bane og opfordrede alle Paagjældende til at standse denne skjæbnsvangre Bevægelse. Nu fremkaldte den Kjendsgjerning, at de ny Guld-Tyvemarker gik over Grænsen, Opsigt, Skræk og Uvilje. Det var ikke først Masseudførselen i Maj til Juli 1875, men allerede den forudgaaende Tids første svage Tilløb hertil, der bleve Gjenstand for Omtale og Paaklage i Pressen og Parlamentet. Naar var noget Lignende før sket hos os? Sæt ogsaa — vi have foran bevist det Modsatte deraf — sæt ogsaa, at prægede Mønter aldrig før var gaaet bort til Udlandet for at indsmeltes, men kun Vexelkursen paa Udlandet steget i et usædvanligt Omfang — hvem af Mængden vilde have agtet derpaa? Og dog er Vexelkursen det sande Udtryk for de indre Pengeforhold i Landet; den kan aldrig blive i en betydelig Grad ugunstig, saa længe dets Pengesubstans har sin fulde Værdi. Thi imellem Lande med fri, simpel, lige Metal-cirkulation kunne Vexelkurserne ikke svinge højere fra pari, end Forsendelses- og Omprægningsomkostningerne beløbe sig til. •

Efter denne Paavisning af, at der maatte et saadant Fænomen som Udvandringen af de ny Guldmønter til, for at den store Mængde skulde skjænke Pengeforholdene til Udlandet en Opmærksomhed, som Vexelkursernes Stand aldrig havde fremkaldt, udtaler han den Forventning, at, om end den hos Mange herskende Uvilje imod Møntreformen og den skadefro Forventning om dens Stranding bidrog væsenlig til at lede Opmærksomheden hen paa Guldvandringen og Vexelkurserne, vil den nu fremtidig, efter at den først engang er almindelig vakt, ikke mere dø hen, men den offentlige Mening og Pressen beskæftige sig lige saa meget med disse Forhold, som Tilfældet er i England, «fordi Pengene der svare til deres virkelige Bestemmelse, at være et fuldgyldigt og med en høj Grad af Følsomhed overfor enhver Værdiforandring begavet Instrument. Men hos os havde der efterhaanden indsneget sig et forfalsket, værdiforringet, ufølsomt, hendøende Pengevæsen. Vi havde vel endnu ikke Tvangskursen paa Papirspengene; men vi havde Noget, som man kunde kalde den frivillige Tvangskurs: et System af Omløbsmidler, der bestod i alleslags Arter af fingerede Papir-Pengeformer, af hvilke ingen kom i det Tilfælde at blive stillet paa Prøve, om de ogsaa vare istand til i ethvert givet Øjeblik paa Forlangende at forvandle sig til det Metal, som deres Ordlyd foregav, at de repræsenterede.»